



دفتر خاکستری

پاسخ سریع
اردیبهشت ماه ۱۴۰۴

گزارش سقف تعداد سیم کارت و سواستفاده از آن

پاسخ به سوال مطرح شده از سوی معاونت تنظیم مقررات مرکز ملی فضای مجازی





گزارش سقف تعداد سیم کارت و سواستفاده از آن

پاسخ به سوال مطرح شده از سوی معاونت تنظیم مقررات مرکز ملی فضای مجازی

دفتر خاکستری (Quick Answer) شماره هشتم

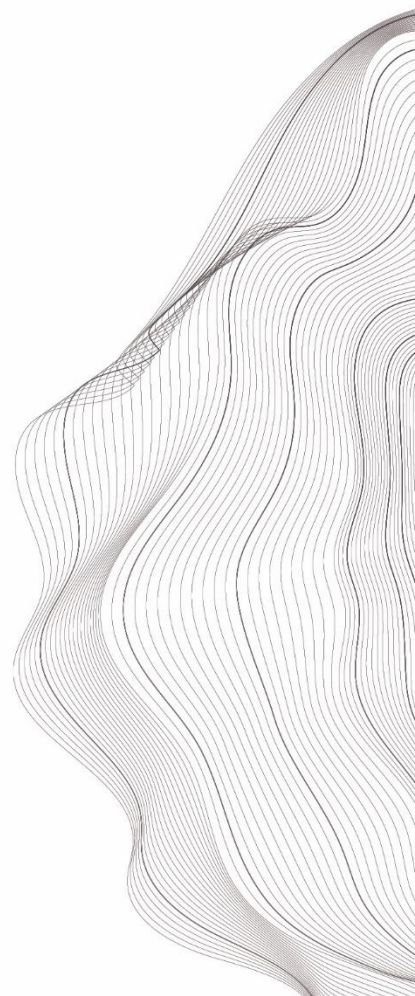
نویسنده: سید مصطفی یاسری

تمام حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به پژوهشگاه فضای مجازی است و استفاده از آن تنها با ذکر منبع مجاز است. همچنین محتوای منتشرشده در این گزارش بیانگر دیدگاه رسمی مرکز ملی فضای مجازی نیست.

نشانی: تهران، سعادت آباد، خیابان علامه شمالی، کوچه هجدهم غربی، پلاک ۱۷

تلفن: ۰۲۱-۲۲۰۷۳۰۳۱

کد پستی: ۱۹۹۷۹۸۷۶۲۹



سؤالات مطروحه شامل سؤالات زیر است:

۱. سقف تعداد سیم کارت های متعلق به هر شهروند در ایران چقدر است؟ چه عواملی در این سقف مؤثر است؟

۲. تجربه جهانی در خصوص سقف تعداد سیم کارت های متعلق به هر فرد چیست؟

۳. برای محدود کردن تعداد سیم کارت قابل استفاده برای هر فرد چه ملاحظات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، امنیتی و... باید در نظر گرفت؟

در پاسخ به سؤالات مذکور، موارد ذیل بیان می شود:

اول. در حال حاضر و بر اساس ماده ۲ مصوبه شماره ۵ جلسه شماره ۳۵۶ مورخ ۱۴۰۳/۰۴/۲۴ کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات و فنآوری اطلاعات که به نام «الزامات واگذاری شناسه ارتباطی و نحوه برخورد با واگذارنده غیرمجاز»، ضمن توجه به مصوبه شماره ۵۹ شورای عالی فضای مجازی مورخ ۱۳۹۸/۰۶/۰۹ با موضوع «نظام هویت معتبر در فضای مجازی کشور» و تکالیف مندرج در مصوبه شماره ۱۲۵ کمیسیون عالی تنظیم مقررات فضای مجازی کشور، تحت عنوان دستورالعمل ساماندهی واگذاری شناسه ارتباطی» مورخ ۱۴۰۲/۰۹/۱۳، در حال حاضر حداکثر شناسه ارتباطی^۱ قابل واگذاری به اتباع ایرانی ۱۰ شماره از تمام اپراتورهای تلفن همراه است که بر اساس کد ملی اشخاص قابل تشخیص است.

۱. شماره تماسی که در چهارچوب مصوبات کمیسیون و موافقت نامه دارندگان پروانه، برای برقراری ارتباط سیار به مشترک تخصیص داده شده است.

در ماده فوق الذکر بیان شده است که تعداد مجاز شناسه های ارتباطی برای اتباع غیر ایرانی حداکثر ۳ شناسه ارتباطی و برای اشخاص حقوقی با رعایت برخی شرایط، تا ۲۰ شماره بدون نیاز به اخذ تأییدیه از سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی و بیش از آن منوط به اخذ تأییدیه شده است که برای اشخاص حقوقی نهایتاً محدودیت خاصی را شامل نمی شود و اشخاص حقوقی ضمن رعایت برخی شرایط، محدودیتی برای اخذ شناسه ارتباطی نخواهند داشت.

در خصوص عوامل مؤثر بر این سقف بایستی به موارد متعددی توجه داشت که در ادامه به مهم ترین آن ها پرداخته خواهد شد. باید توجه داشت که مسائلی که در ادامه بیان می شوند نقل قول رسمی از سوی مراجع مربوطه و نهادهای مرتبط نیست. صرفاً تحلیلی علمی از این قضیه است.

مسئله مهم اول این است که اولاً تعیین سقف برای تعداد سیم کارت ها، امری لازم در راستای احراز هویت اشخاص و جلوگیری از سوءاستفاده سازمان یافته از سیم کارت ها است. احراز هویت مالکان شماره های تلفن باعث می شود تا رقم قابل توجهی از فعالیت های مجرمانه ممکن، اتفاق نیفتند یا قابل پیگیری قضایی و حصول نتیجه باشد. این مسئله باعث می شود تا کلاه برداری های تلفنی، ارسال پیامک های انبوه به قصدهای مختلف، قاچاق و پول شویی و امثالهم که از طریق تلفن همراه امکان رخداد دارند، اولاً محدود شوند و ثانیاً در صورت بروز، قابل پیگیری باشند. هم چنین از مسائل دیگری مانند دقت بیشتر در پاسخگویی نهادهای مربوطه و هم چنین جلوگیری از ازدیاد بی رویه سیم کارت ها و ایجاد بازار سیاه و امثالهم نیز می توان سخن گفت.

از آنجاکه ممکن است سیم کارت هایی به نام اشخاصی مورد استفاده قرار گیرد که برای اهداف غیر قانونی از آن استفاده می کنند، هر شخص می تواند با مراجعه به دفاتر مربوطه خدمات الکترونیک یا ارسال کد ملی به ۳۰۰۰۱۵۰ از طریق خطی که در مالکیت شخص است،

استعلام خط‌های بنام شخص انجام شود و هر فرد بداند چه شناسه‌های ارتباطی و چند شناسه به نام خود دارد.

مسئله دوم، سازمان‌دهی ثبت هویت و تطبیق کاربران و اشخاص خواهد بود. در صورت وجود یک سقف برای هر شخص، این عمل ساده‌تر انجام می‌شود. امروزه این مهم توسط سامانه شاهکار (سامانه احراز هویت کاربران ارتباطی) انجام می‌شود.

اما اینکه چقدر عدد (ونه بیست عدد یا پنج عدد) برای هر شخص حقیقی معین شده است، به نظر می‌رسد که ضمن عطف نظر به تجربه جهانی موجود در تعیین سقف تعداد سیم‌کارت‌ها به اشخاص که در ادامه مورد بررسی قرار خواهد گرفت، این عدد نوعی عدد قراردادی و مدیریتی بوده است. از طرفی به لحاظ حقوقی بایستی حق مالکیت اشخاص محترم شمرده شود و سقفی تعیین شود تا ضمن احترام به این حق شهروندان، حق مذکور مورد سوءاستفاده قرار نگیرد؛ بخصوص برای کشوری مانند کشور ما که استفاده و به تناسب، سوءاستفاده از تلفن همراه در حال افزایش است.

دوم. تجربه جهانی نشان می‌دهد مقرر مذکور، به تأسی از کشورهای بسیاری در جهان انجام شده است. بسیاری از کشورهای جهان، سقف عددی برای سیم‌کارت تعیین کرده و یا اقلأً احراز هویت‌های بایومتریک (مانند اثر انگشت، اسکن عنبیه چشم و...) برای مالکیت سیم‌کارت ضروری است. تاجیکستان، ضمن آنکه سقف عددی ۸ عدد سیم‌کارت در مجموع مشخص کرده است، احراز هویت از طریق اثر انگشت را انجام می‌دهد. پاکستان محدودیت عددی ۸ عددی (۵ سیم‌کارت صوتی و ۳ سیم‌کارت مخصوص دیتا) وجود دارد. فیلیپین در اکتبر ۲۰۲۲ نظام ثبت نام اجباری سیم‌کارت را به اجرا درآورد. افراد هنگام ثبت نام ملزم به ارائه یک تصویر سلفی (تشخیص چهره) هستند. بنگلادش، اردن، عربستان سعودی و امارات متحده عربی، دریافت اثر انگشت را الزامی می‌دانند. چین، نیجریه و سنگاپور از تشخیص چهره نیز برای احراز هویت کاربران خود استفاده می‌کنند. حتی اگر محدودیت‌های عددی برای سقف

سیم کارت وجود نداشته باشد، مقررات مرتبط با احراز هویت و رگلاتوری به دقت اجرا می شوند و خاطیان مورد برخورد قضایی قرار می گیرند. در امارات متحده عربی، ثبت نام جعلی دست کم به یک سال حبس منجر می شود. در اتحادیه اروپا نیز با وجود نبود محدودیت برای سیم کارت، مقررات مربوط به احراز هویت به دقت و با جدیت اجرا می شود. مالزی از سال ۲۰۱۷، مالزی با هدف مدیریت بهتر و جلوگیری از خرید سیم کارت های متعدد بدون احراز هویت دقیق، سقف عددی ۵ سیم کارت برای هر اپراتور را در نظر گرفته است.

سوم، برای ایجاد محدودیت بر مالکیت تعداد سیم کارت ها، همان طور که در بند اول بیان شد، نیاز به در نظر گرفتن ملاحظات متعددی است. در وهله اول بایستی ظرفیت فنی موجود در کشور را مورد توجه قرار داد. این که نهادهای مختلف اعم از اپراتورها، رگولاتورها و نهادهای قضایی و نظارتی چه ظرفیتی در این حوزه دارند امری مهم و اثرگذار در میزان عد مذکور است. نقش سیم کارت های ثبت شده به نام افراد ناآگاه یا فاقد آگاهی حقوقی (نظیر سالمندان، بی خانمان ها، یا افراد دارای اعتیاد) در بروز رفتارهای آسیب زا از جمله کلاهبرداری تلفنی، مستلزم سنجش اثرات اجتماعی و اخلاقی مدل های مختلف محدود سازی است. همچنین پیامدهای احتمالی بر دسترسی گروه های محروم به خدمات ارتباطی نیز باید تحلیل شود.

بایستی به ملاحظات اقتصادی مختلفی توجه شود. از طرفی بایستی توجه داشت که محدودیت مانع از دسترسی آسان و مسائل مرتبط با کسب و کار نشود و از طرفی منجر به توانایی افراد در ایجاد بازار سیاه نیز نشود. وجود بازار سیاه باعث می شود افراد ناتوان به لحاظ مالی و معتادان و امثالهم به سادگی در دام سودجویان بیفتند و یا خودشان برای تحصیل منافع مالی اقدام به فروش یا واگذاری سیم کارت ها بدون توجه به مسئولیت های حقوقی و قضایی آن باشند.

به لحاظ سیاسی و امنیتی نیز باید در نظر گرفت که در شرایط ویژه، محدود سازی تعداد سیم کارت ها احتمالاً مسیرهای ارتباطی را نظارت پذیرتر و کنترل تخلفات را تسهیل می کند. ایضا

مدیریت تهدیدات سایبری، مقابله با فعالیت‌های بدون هویت مشخص و مسائل این‌چنینی نیز بایستی در نظر گرفته شود.

تمام ملاحظات فوق بایستی در کنار دو ملاحظه حقوقی قرار بگیرند و تفوق این دو اصل بایستی همواره رعایت شود: ۱. مسئولیت‌پذیری اشخاص و نیز جبران خسارات زیان‌دیدگان بایستی به وسیله مقررات و قوانین متناسب تضمین شود و کاربر فضای مجازی از این جهت هم اطلاعات کافی به دست آورد و هم اطمینان خاطر داشته باشد.

۲. تعیین هرگونه محدودیت باید با در نظر گرفتن حقوق و آزادی‌های اساسی شهروندی اشخاص باشد و مانع از آن‌ها نشد. در واقع بایستی میان رگولاتوری و آزادی ارتباطات موازنه‌ای بر اساس سنجش‌های مختلف انجام شده و به درستی بتوان مسئله را انجام داد.

نتیجه گیری

با توجه به تحولات فناورانه و تهدیدات فزاینده در حوزه ارتباطات، تعیین سقف برای مالکیت شناسه‌های ارتباطی نه تنها اقدامی در راستای ارتقای نظم و امنیت دیجیتال است، بلکه نیازمند توجه به ملاحظات پیچیده و چندلایه‌ای در حوزه‌های حقوقی، اجتماعی، اقتصادی و راهبردی نیز هست. تجارب جهانی نشان می‌دهد که نظام‌های موفق، یا از طریق محدودسازی عددی، یا با الزامات سخت‌گیرانه احراز هویت و مکانیزم‌های کنترلی مشابه، کوشیده‌اند تا تعادل میان کنترل تخلف و صیانت از آزادی‌های ارتباطی را حفظ کنند.

در این راستا، آنچه اهمیت بنیادین دارد، طراحی سیاستی مبتنی بر توازن میان اصول متعارض است: از یک سو حمایت از حقوق ارتباطی و مالکیت مشروع افراد، و از سوی دیگر، ضرورت مقابله با بهره‌برداری‌های مجرمانه و ساختارهای مخرب در فضای ارتباطی. این توازن تنها زمانی ممکن می‌شود که ظرفیت‌های فنی، نهادهای نظارتی، سازوکارهای مسئولیت‌پذیری و همچنین ابعاد فرهنگی و اجتماعی جامعه، هم‌زمان و هماهنگ مورد سنجش قرار گیرد.

از این رو، سیاست‌گذاری در این زمینه باید با دقت، انعطاف‌پذیری و رویکرد سنجه‌محور صورت گیرد و هم‌چنان که تجربه کشورهای گوناگون نشان می‌دهد، صرف محدودیت عددی یا صرف سخت‌گیری‌های فنی، به تنهایی ضامن موفقیت نخواهد بود.

منابع و مآخذ

1. <https://www.comparitech.com/blog/vpn-privacy/sim-card-registration-laws/>
2. <https://asnad.cra.ir/fa/Public/Documents/Details/2581c13f-f789-ef11-b970-0050569c58ac>
3. <https://saily.com/blog/singapore-sim-card/>
4. <https://www.onmanorama.com/news/india/2024/06/23/new-telecom-act-effective-from-june26-nine-sim-per-person.html>
5. https://prepaid-data-sim-card.fandom.com/wiki/Registration_Policies_Per_Country
6. <https://tech.hindustantimes.com/tech/news/own-multiple-sim-cards-you-may-land-in-big-trouble-know-the-risks-of-owning-mobile-numbers-over-permissible-limit-71721206538345.html>
7. <https://b1.ru/en/insights/pas-messenger/sim-cards-for-foreign-citizens-31-january-2025/>

دفترهای خاکستری

این دفترها برای پاسخ علمی سریع، مختصر و دقیق به مسئله‌ها و نیازهایی تهیه و تولید می‌شود که در حین فعالیت مرکز ملی فضای مجازی و سایر دستگاه‌ها پیش آمده و به بررسی دقیق و در عین حال سریع نیاز دارند.

